

Klimaatplan

van het OCMW van de Stad Brussel

INLEIDING	03
DE ENERGIE-UITDAGING	04
Energiezuinig vastgoed	06
Energie produceren	08
Passieve gebouwen	10
BEHEER VAN HULPBRONNEN EN AFVAL	12
Bulkmaaltijden	14
Voedselhulp	16
Afvalvermindering	18
Reviseren van elektro	20
Duurzame aankoop	22
Vermindering van papierafval	24
MOBILITEIT	26
Mobiliteit binnen de organisatie	28
Telewerk	30
MEER BIODIVERSITEIT IN DE STAD	32
Vergroening	34
OPLEIDING EN BEWUSTMAKING	36
Bewustmaking	38
Stedelijke tuinbouw	40
Energierichtsnoeren	42

INLEIDING

Het OCMW zet zich in voor het klimaat

De strijd tegen de opwarming van de aarde is een belangrijke globale uitdaging. Het is al langer duidelijk dat de menselijke activiteit verantwoordelijk is voor een groot deel van de uitstoot van broeikasgassen, die een temperatuurstijging en klimaatverstoring veroorzaken. In Brussel is de situatie duidelijk: na de goedkeuring van een eerste klimaatplan in 2018 heeft de gemeenteraad in 2019 zelfs een klimaatnoodtoestand uitgeroepen en bij die gelegenheid zijn ambitie bevestigd om tegen 2050 koolstofneutraal te zijn.

In dit verband heeft de Stad Brussel zich ertoe verbonden de uitstoot van broeikasgassen tegen 2030 met ten minste 55% te verminderen ten opzichte van 1990. Dit is nog ambitieuzer dan de doelstelling van de Europese Unie (40%)! In hetzelfde tijdsbestek wordt gestreefd naar 100% groene energie en 27% lokale hernieuwbare energie.

Ons OCMW is van dichtbij betrokken bij deze collectieve inspanning en heeft een ambitieus Klimaatplan voor 2021 aangenomen. Dit plan is gebaseerd op vijf grote thema's: energie, mobiliteit, afvalbeheer, biodiversiteit en sensibilisering.

Elk van deze thema's is onderverdeeld in overlappende en complementaire acties die zich in de loop der jaren zullen ontwikkelen.

Met dit klimaatplan willen wij verantwoordelijke en voorbeeldige spelers worden in een duurzamere wereld, ten gunste van de meest kwetsbaren, zoals uiteengezet in de strategische doelstelling "Duurzame ontwikkeling" van ons strategisch plan "Vision 2024".

De nadruk van dit plan ligt op de implementatie en brede inzet van de verschillende diensten en departementen en biedt zo een solide basis voor onze instelling om een moderne administratie te worden, resoluut gericht op opwaartse verandering. Op die manier biedt het de nodige middelen om de dringende strijd tegen de opwarming van de aarde aan te gaan.

Wij maken van dit voorwoord gebruik om alle mensen te bedanken die aan de opstelling van dit plan hebben meegewerkt. Het is dankzij hen dat we deze mooie dynamiek binnen ons centrum hebben kunnen lanceren.

Veel leesplezier!

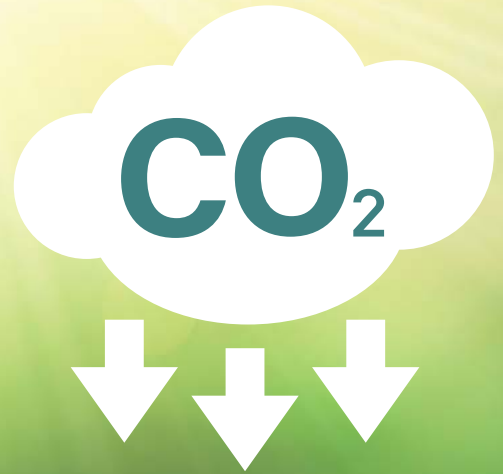

Rita Glineur
Waarnemend Secretaris-generaal

Khalid Zian
Voorzitter

DE ENERGIE-UITDAGING

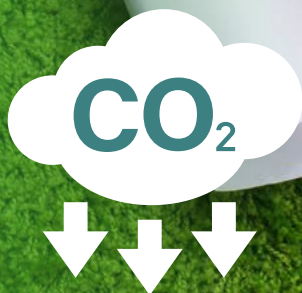
In het kader van internationale verbintenissen, waaronder de Europese klimaat- en energiedoelstellingen voor 2030, heeft de Brusselse regering in 2016 het Gewestelijk Lucht-, Klimaat- en Energieplan aangenomen. Hierin wordt het doel gesteld om de uitstoot van broeikasgassen in het gewest tegen 2025 met 30% te verminderen (ten opzichte van 1990) en de productie van hernieuwbare energie bijna te verdubbelen.

Sindsdien zijn de verbintenissen steeds ambitieuzer geworden, wat heeft geleid tot een nieuwe doelstelling van 55% minder uitstoot (ten opzichte van 1990) tegen 2030. Als antwoord op de klimaatnood heeft de Brusselse regering zich verbonden tot een strategie om van Brussel tegen 2050 een

koolstofarme regio te maken, waarbij de regering het goede voorbeeld geeft en streeft naar koolstofneutraliteit tegen 2040.

Het OCMW van de Stad Brussel bezit en beheert een groot aantal onroerende goederen die het voor verschillende doeleinden gebruikt: naast zijn openbare eigendommen, waarin de administratie, de sociale antennes, de diensten voor bijstand aan personen en 5 rust- en verzorgingstehuizen zijn ondergebracht, bezit het OCMW ook een groot aantal verhuurde particuliere eigendommen. De doelstelling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is dus een grote uitdaging, maar het OCMW van Brussel vindt dat het die moet aangaan om zijn vastgoedpark in lijn te houden met zijn opdrachten.

ACTIE – ENERGIEZUINIG VASTGOED

Zich ertoe verbinden het energie- en waterverbruik in de OCMW-gebouwen te verminderen.

Wat?

Om over een energiezuinig vastgoedpark te beschikken, zullen de gebouwen van het OCMW van de Stad Brussel ingrijpendere energierenovaties moeten ondergaan.

Waar? Wie?

Het gaat om het hele OCMW-vastgoedpark: administratieve

gebouwen, rusthuizen, antennes, huisvesting, enz. Het rusthuis Huis Vesale heeft al een grote energierenovatie ondergaan. Andere projecten worden bestudeerd, zoals Residentie Sint-Geertruide, de antenne Bollen, de antenne Wimpelberg, Mado en de Schrijnwerkerij van CYCLUP.

Hoe?

In 2019 heeft het OCMW van de Stad Brussel een PLAGE-programma opgestart (zie hieronder). Het stelt het OCMW in staat zijn vastgoed, met uitzondering van woningen, in te schrijven in een project om zijn energieprestaties te verbeteren. Het is de bedoeling

dat het vastgoedpark in 2040 volledig is gerenoveerd na een ambitieuze energierenovatie.

Wat woningen betreft, streeft de Renoluststrategie naar een gemiddeld energieprestatieniveau van 100kWh/m²/jaar voor alle woningen in Brussel tegen 2050.

Daarnaast zijn er bewustmakingsprogramma's voor gebruikers in al onze gebouwen, te beginnen met de openbare gebouwen.

Deze actie is ambitieus en is gericht op alle niveaus van het OCMW.

Wat is het REG?

REG staat voor "Rationeel Energiegebruik". Deze naam impliceert een eco-verantwoord gebruik van energie door:

- **soberheid:** prioriteit geven aan energiebehoefte door bijvoorbeeld lichten of computers uit te schakelen of de thermostaat een paar graden lager te zetten;
- **efficiëntie:** vermindering van de hoeveelheid energie die nodig is om in een behoefte te voorzien door gebouwen te isoleren, zeer efficiënte elektrische apparaten te kopen ;
- **hernieuwbare energie:** het verbruik van hernieuwbare energie te bevorderen.

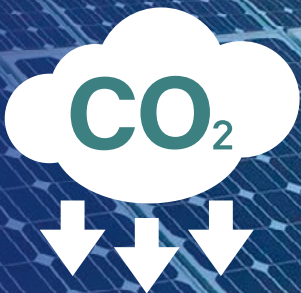
Wat is PLAGE?

PLAGE staat voor "Plan voor Lokale Actie voor het Gebruik van Energie". Op basis van een energieregister van onze gebouwen gaan wij een actieprogramma opstellen om binnen drie jaar een gekwantificeerde doelstelling van vermindering van het energieverbruik te bereiken. Dankzij deze vermindering kunnen wij de stijging van onze kosten beperken en zelfs onze energierekening verlagen en onze koolstofvoetafdruk verbeteren.

Wat is RenoClick?

Het OCMW van de Stad Brussel neemt ook deel aan het RenoClick-programma, een uitgebreid programma voor duurzame energierenovatie voor de Brusselse overheid. Het ondersteunt de overheid bij de grondige renovatie van haar gebouwen om het energieverbruik te verminderen. RenoClick maakt het ook mogelijk het comfort van deze gebouwen te verbeteren en de kosten ervan te verlagen, ten voordele van alle Brusselaars.

ACTIE – ENERGIE PRODUCEREN

Productie van hernieuwbare energie om de gebruikers goedkopere en groenere energie te leveren.

Wat?

Hernieuwbare energieproductie via fotovoltaïsche installaties, met inbegrip van het Solarclick-programma.

Waar? Wie?

Op termijn zullen alle daken van het OCMW van de Stad Brussel met een interessant productiepotentieel worden uitgerust met fotovoltaïsche installaties.

Er zijn al fotovoltaïsche panelen geïnstalleerd in Residentie De Wilde Rozen, op het terrein van de Linnendienst in Anderlecht en op het dak van de Schrijnwerkerij van CYCLUP. Er zijn installaties gepland bij de Algemene Administratie (Hoogstraat 298a) en op het gebouw in de Abrikozenboomstraat 7. De mogelijkheid van installaties op de daken van verschillende sociale antennes en rusthuizen wordt ook onderzocht.

Hoe?

Het OCMW heeft de raamovereenkomst SolarClick II met Sibelga ondertekend. Dankzij dit contract, waarmee dakisolatiewerkzaamheden voorafgaand aan de installatie van fotovoltaïsche panelen kunnen worden uitgevoerd, kan het OCMW de renovatie van daken en de installatie van fotovoltaïsche installaties versnellen wanneer het berekende potentieel interessant is. Een zonnestudie heeft het al mogelijk gemaakt verschillende gebouwen aan te pakken. Uiteindelijk zullen alle openbare en woongebouwen worden bestudeerd.

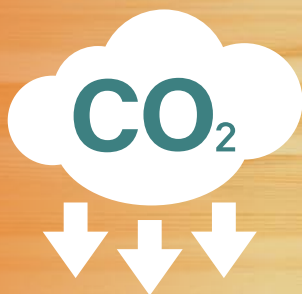
Wat is een energiegemeenschap?

Een energiegemeenschap maakt het mogelijk lokale hernieuwbare energie te bundelen door overtollige elektriciteitsproductie te delen. Concreet: als we meer elektriciteit produceren dan we verbruiken, kan het OCMW die aan de buurt verkopen in plaats van het terug te sturen naar het net. De wederverkoopprijs is aanzienlijk lager dan de prijzen van de traditionele leveranciers omdat de btw en de vergoedingen voor het gebruik van het net niet zijn inbegrepen. Op die manier winnen we allemaal aan energieautonomie en nemen we deel aan de energietransitie die deel uitmaakt van de Stad Brussel.

Wat is SolarClick?

SolarClick is een steunprogramma van de Brusselse overheid voor de installatie van fotovoltaïsche panelen. Door technische ondersteuning te bieden, bevordert SolarClick de ontplooiing van hernieuwbare energie in Brussel en de vermindering van broeikasgassen. Leefmilieu Brussel en Sibelga werken samen om dit programma uit te voeren. Sibelga is de eerstelijns contactpersoon voor de overheid, van het identificeren van mogelijkheden tot de exploitatie van de installaties.

ACTIE – PASSIEVE GEBOUWEN

Passieve renovatie en bouw als onderdeel van het Plan 750 Woningen.

Wat?

Het Plan 750 Woningen is een project met de Stad Brussel voor de duurzame bouw en renovatie van gebouwen om nieuwe woningen te creëren. Het door het OCMW uitgevoerde onderdeel betreft ongeveer 290 wooneenheden, gebaseerd op de vastgestelde grondmogelijkheden.

De beoogde begunstigen zijn:

- daklozen;
- vrouwen en gezinnen;

- ouderen;
- studenten;
- mensen met beperkte mobiliteit;
- huishoudens in Brussel.

Alle nieuwe gebouwen zullen ten minste passief of zelfs energieneutraal zijn. Er wordt bijzondere aandacht besteed aan de keuze van de materialen en het afvalbeheer. Naast het milieuaspect hebben deze maatregelen ook een sociale dimensie, aangezien zij rechtstreeks van invloed zijn op de energierekening die op de portemonnee van de huishoudens drukt.

Hoe?

Het OCMW heeft zich voor zijn renovatie- en nieuwbouwprojecten ertoe verbonden de niveaus na te leven die voorgeschreven zijn in zijn **kwaliteitscharter**, waarin wordt bepaald dat:

- de nieuwe gebouwen voldoen aan de bouwcriteria voor zogenaamde "passieve" gebouwen. Deze norm wordt bepaald door middel van de PHPP-software volgens de eisen van het bijzonder bestek;
- de energieprestaties van de gerenoveerde gebouwen zo hoog mogelijk zullen zijn, afhankelijk van het project en de economische haalbaarheid van de uit te voeren maatregelen. Het certificaat voor passieve renovatie wordt vastgesteld op basis van de kenmerken van elk project. Indien het technisch onmogelijk is dit label te bereiken, moet een motivering worden ingediend en zal deze worden geëvalueerd.

Waar?

Het OCMW van de Stad Brussel heeft zestien projecten opgezet op het grondgebied van 1000 Brussel, Laken, Neder-over-Heembeek en Haren op basis van grondruil, aankoop en renovatie. Deze acht locaties zullen onderworpen worden aan verschillende soorten interventies, maar steeds met de ambitie om het programma boven de omstandigheden ter plaatse te stellen.

BEHEER VAN HULPBRONNEN EN

zero
waste

AFVAL

De afgelopen dertig jaar zijn er in Brussel steeds meer inspanningen geleverd op het gebied van het beheer van hulpbronnen en afval. Er is een reeks plannen opgesteld, met name op het gebied van selectieve inzameling, preventie, dematerialisatie en hergebruik, recyclage en valorisatie. Sinds 2018 heeft het Hulpbronnen- en afvalbeheerplan (HABP) **verschillende doelstellingen**:

- meer duurzaamheid en circulariteit;
- de bewaring en valorisatie van materialen;
- meer aanmoediging van de economische sector in de circulaire dynamiek.

Als Brusselse openbare instelling moet het OCMW van de Stad Brussel in dit opzicht een voorbeeldfunctie vervullen. De doelstelling van afvalvermindering is veelvuldig en gediversifieerd:

- anticiperen op de vermindering van de massa geproduceerd afval;
- anders denken over gebruik en praktijk.

De dynamiek van de sociale actie, die het DNA van het OCMW vormt, moet ook bij deze interventie worden betrokken. Dit betekent ook dat onze werknemers en begunstigden over dit onderwerp worden geïnformeerd en gesensibiliseerd.

Het strategisch plan dat binnen het OCMW van de Stad Brussel werd ontwikkeld, omvat verschillende acties in verband met het thema hulpbronnen en afval die hier in het Klimaatplan zijn opgenomen. Het gaat om **acties** die specifiek zijn voor de gebieden van:

- een duurzaam en geïntegreerd voedselbeleid, toegang tot kwaliteitsvoeding voor iedereen;
- de terugwinning van producten die bestemd zijn om te worden weggegooid;
- de vermindering van plastic verpakkingen;
- duurzame inkoop;
- de dematerialisatie van gegevens en dus de vermindering van papierafval binnen de administratie.

ACTIE – BULKMAALTIJDEN

Ontwikkeling van een nieuw aanbod van bulkmaaltijden in rust- en verzorgings-tehuizen.

Wat?

Het OCMW van de Stad Brussel wil een nieuw maaltijdaanbod ontwikkelen in zijn rust- en verzorgingstehuizen, met als doel meer gezelligheid en minder verspilling. Deze ontwikkeling, die smaak, geur, bereiding en de kwaliteit van het moment weer centraal stelt in de maaltijd, gaat gepaard met een reeks bijkomende voordelen die reeds werden vastgesteld in het kader van de oprichting van Huis Vesale in 2017.

Dit project is gebaseerd op **verschillende aspecten**:

- het maaltijdaanbod richten naar meer bulkmaaltijden;
- een betere selectie van producten voor meer voedingskwaliteit;
- de integratie van de maaltijden in het levensproject.

Hoe?

Het technische gedeelte van het project beoogt de renovatie en aanpassing van alle keukenfaciliteiten om het opwarmen van in bulk geleverde maaltijden mogelijk te maken. De verandering van maaltijdverpakking leidt tot een **verandering voor het milieu** in de volgende aspecten:

- er is minder energie nodig omdat bij bulkcreatie geen twee delen van hetzelfde dienblad tegelijkertijd hoeven te worden verwarmd en gekoeld;
- minder afval omdat de rantsoenering ter plaatse gebeurt in plaats van vooraf, waardoor individuele plastic verpakkingen niet meer nodig zijn. Individuele pods en plastic wegwerpbestek worden niet meer aangeboden;
- minder etensresten omdat iedereen naar eigen behoefte kan opdienen;
- minder CO₂-uitstoot door verplaatsingen omdat de distributie in bulk in plaats van in wagentjes met voorgedoseerde maaltijden op dienbladen het aantal verplaatsingen vermindert (van drie naar één per dag).

Waar?

Dit initiatief dat in Huis Vesale werd opgestart, wordt geleidelijk uitgebreid naar andere rust- en verzorgingstehuizen zoals:

- Huis Heizel in Laken;
- Ter Ursulinen in de wijk Kapelle;
- Residentie Sint-Geertruide in de Marollen;
- Residentie De Wilde Rozen in Neder-Over-Heembeek.

De uitdaging is groot en er wordt voortdurend nagedacht om te komen tot een strategie om voedselverspilling te verminderen, een onderwerp dat aansluit bij de behoeften en de specifieke kenmerken van de bewoners van de woonstructuren.

ACTIE – VOEDSELHULP

Zero
waste

Ontwikkeling van het DREAM-project:
bestrijding van voedselverspilling en de
voedselkloof / Good Food for All.

Wat?

De voedselhulp neemt voortdurend toe en raakt meer dan 55.000 mensen die in Brussel in zeer precare situaties leven. De hulp wordt verstrekt door verenigingen en OCMW's die voedselpakketten of maaltijden verdelen of sociale kruidenierswinkels beheren. Terwijl de vraag van de bevolking in moeilijkheden voortdurend toeneemt, beleeft de voedselhulp een beslissend keerpunt met het einde van het Europees Programma voor hulp aan de meest behoeftigen. Dit Europese besluit creëert ernstige

uitdagingen voor de sector, maar ook een kans om de voorzieningsbronnen en de kwaliteit van wat wordt verdeeld te heroverwegen.

Het DREAM-project (Distributie en Recuperatie van Etenswaaren in Mabru) heeft tot doel:

- de strijd tegen voedselverspilling;
- voedselhulp bestaande uit verse producten voor kwetsbare personen;
- een dynamiek van socioprofessionele inschakeling;
- de vermindering van de hoeveelheid afval in verband met de productie van onverkochte goederen.

Hoe?

Het duurzame aspect van de actie werkt op verschillende niveaus:

- **milieu:** bestrijden van voedselverspilling om de hoeveelheid onverkocht voedsel ten behoeve van de gemeenschap te verminderen;
- **economisch:** werkgelegenheid scheppen en afvalverwijderingskosten verlagen ten gunste van de handelaren en de gemeenschap;
- **social:** verbeteren van de voeding van een sociaal-economisch achtergestelde bevolking en sociale valorisatie van onverkochte producten. Kwetsbare bevolkingsgroepen in contact brengen met hulporganisaties in een proces van permanente vorming, ten behoeve van de gebruikers van verenigingen en instellingen die actief zijn op het gebied van voedselhulp.

Waar? Voor wie?

Om voedselhulp en afvalbestrijding met elkaar te verzoenen, hebben een aantal Brusselse institutionele actoren (OCMW van de Stad Brussel, Restos du Coeur, Leefmilieu Brussel, Federatie van de Maatschappelijke Diensten) hun krachten gebundeld rond het thema van de recuperatie van onverkochte of onverkoopbare voedingsmiddelen in de hele voedselketen. De recuperatie van onverkochte goederen gebeurt op de ochtendmarkt van Mabru.

De producten die van verspilling gered zijn, worden vervolgens herverdeeld via partnerorganisaties in de voedselhulpsector.

ACTIE – AFVALVERMINDERING

Uitvoering van een strategie ter vermindering van plastic afval in de Linnendienst.

Wat?

Als partner van vele openbare en particuliere entiteiten in het hele Brusselse Gewest staat de Linnendienst voor een grote uitdaging: de overgang naar meer duurzaamheid en het probleem van de plastic verpakkingen. Gezien de sanitaire beperkingen, met name in verband met de verbintenis met historische partners zoals de ziekenhuizen Sint-Pieter en Bordet, moet de Linnendienst dit aspect op een vernieuwende manier benaderen. Er wordt nagedacht over

de middelen die kunnen worden ingezet en vervolgens uitgevoerd om de hoeveelheid plastic verpakkingen voor behandeld linnengoed te verminderen.

De Linnendienst heeft een milieubeleid ontwikkeld door zich te verbinden om:

- prioriteit te geven aan apparatuur die gericht is op het besparen van hulpbronnen;
- alle verlichting te vervangen door LED's (project reeds voltooid in 2019, voor het gehele productiegedeelte, in het kader van het door het Gewest gevoerde REG-beleid);
- een afvalscheidings- en verwijderingsbeleid voeren en gebruik maken van gecertificeerde recyclagekanalen;
- wasmiddelen gebruiken die gecertificeerd zijn volgens Europese normen, met een milieukeurmerk;
- het afvalwater laten controleren door een door Leefmilieu Brussel erkend en gecontroleerd laboratorium.

Hoe?

De Linnendienst streeft naar voortdurende verbetering van haar verpakkingspraktijken via twee mogelijke wegen:

- de drastische vermindering van plastic verpakkingen op de wagens die op de site worden afgeleverd;
- vervanging van plastic door herbruikbare stoffen zakken, indien de sanitaire omstandigheden dit toelaten.

De directie van de Linnendienst is voortdurend in gesprek met de hygiënisten van de verschillende partnerstructuren om te streven naar een duurzame evolutie van de praktijken in overeenstemming met de gezondheids- en veiligheidseisen.

Waar? Voor wie?

De Linnendienst, gevestigd in Anderlecht, is actief in het hele Brussels Gewest en zorgt voor de inzameling, behandeling (wassen, drogen, strijken) en verwijdering van textiel ter plaatse. De partners van de Linnendienst zijn gevarieerd en omvatten ziekenhuizen, de politie, DBDMH (Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp), enz.

ACTIE – REVISEREN VAN ELEKTRO

Zero
waste

Voortzetting van het project CYCLUP Elektro:
herstellen en reviseren van huishoudelijke
apparaten en socioprofessionele
inschakeling.

Wat?

Met verschillende bestaande entiteiten (het Sorteercentrum, de Tweedehandsboetiek, de Atelier-Boetiek, de Schrijnwerkerij en de Babytheek) heeft het project CYCLUP Elektro een dubbele ambitie:

- de socioprofessionele inschakeling en opleiding van werknemers mogelijk te maken;
- een gelegenheid bieden voor circulair reviseren van huishoudelijke apparaten die bestemd zijn om te worden weggegooid.

Het project CYCLUP Elektro bevindt zich in op een intersectie aan verschillende vaststellingen. Terwijl het gebruik van huishoudelijke apparaten steeds toegankelijker is geworden, is de kwestie van grijze energie in verband met deze apparaten belangrijker dan ooit. De verborgen impact is des te belangrijker omdat dit soort producten een beperkte levensduur heeft. Geprogrammeerde veroudering en de steeds lagere kosten van apparaten zetten de

consument er echter toe aan nieuwe te kopen. Het project CYCLUP Elektro wil een concrete bijdrage leveren aan het verlengen van de levensduur van apparaten door:

- een preventieve onderhoudsdienst voor de apparaten;
- een reparatiedienst aan huis;
- de inruil en wederverkoop van tweedehands apparaten.

De tweede constatering is die van een infra-gekwalificeerd publiek, dat om verschillende redenen moeilijk in te schakelen is op de arbeidsmarkt en waarvoor het OCMW professionele ondersteuning en opleidingsmogelijkheden biedt. Ditzelfde publiek kan ook afhankelijk zijn van een behoefte aan hoogwaardige huishoudelijke apparaten, net als elke potentiële koper die niet over de financiële middelen beschikt om in een nieuwe aankoop te investeren.

Ten slotte zorgt het project CYCLUP Elektro voor bewustmaking door te communiceren over het thema afvalbeheer met het oog op de openbare netheid en het beheer van hulpbronnen.

Hoe?

Meer in het bijzonder kan de actie van CYCLUP Elektro als volgt worden onderverdeeld:

- een circulair aspect dat aan bod komt gedurende de gehele cyclus van terug-

winning en hergebruik van apparaten (fornuizen, wasmachines, drogers, vaatwassers, kookplaten): inzameling, reparatie en wederverkoop van de apparatuur;

- duurzaamheidsondersteuning en kwaliteitsgarantie: de preventieve onderhoudsdienst (optioneel) wordt na zes maanden aangeboden, om storingen te voorkomen die kunnen ontstaan door verkeerd gebruik of slecht onderhoud. Dit bezoek biedt ook de nodige hulpmiddelen voor het regelmatige onderhoud van de machines;
- een verkoopdienst voor tweedehands onderdelen en workshops zijn ook gepland om reparatie in plaats van de aankoop van nieuwe apparatuur aan te moedigen.

Waar? Wie?

Het project CYCLUP biedt een circuit voor duurzame economie waaraan CYCLUP Elektro is toegevoegd. Alle activiteiten van CYCLUP zijn gevestigd in de Hoogstraat, in de buurt van de Algemene Administratie.

Wat de doelgroep betreft, is het project gericht op:

- mensen met lage kwalificaties en gebrek aan werkervaring bij de toegang tot opleidingen;
- kansarmen (en open voor iedereen) wat betreft de toegang tot gereviseerde producten.

ACTIE – DUURZAME AANKOOP

Duurzaam inkopen bij overheidsopdrachten
en bestrijding van sociale dumping.

Wat?

Naast de maatregelen, modellen en handvesten die door het OCMW van de Stad Brussel ten uitvoer worden gelegd (sociale clausules, kwaliteitscharter voor huisvesting, enz.). Het doel van deze actie is het beleid van de instelling inzake overheidsopdrachten te ontwikkelen om ervoor te zorgen dat de aankoop van goederen en diensten steeds deugdelijker wordt:

- vanuit milieuoogpunt;
- en vanuit sociaal oogpunt.

Om dit dubbele doel te bereiken is het OCMW betrokken bij een grondige evaluatie van de referentieteksten op dit gebied, zoals de "gids voor duurzaam aankopen" of de omzendbrief van 5 februari 2009. Het doel van de aanpak is deze visie doeltreffend en relevant te maken en er tegelijkertijd voor te zorgen dat de verzoekende diensten van tevoren op de hoogte zijn van de kwestie.

Het gaat erom te streven naar een duurzamer aankoopbeleid dat minder verspillend en minder belastend voor het milieu is.

Hoe?

Concreet heeft deze actie **een dubbele doelstelling**:

- clausules toevoegen en ontwikkelen voor de bestrijding van sociale dumping;
- de milieu-impact van investeringen beperken.

Dit vereist **actie op de volgende niveaus**:

- de bijzondere bestekken waaraan de clausules worden toegevoegd;
- het volume van de aankopen op basis van deze clausules;
- het meten van de vermindering van de milieueffecten.

Op het gebied van duurzame aankopen en overheidsopdrachten evolueert het milieuaspect voortdurend, met name dankzij de invoering van een toezichtstabel waarin de opdrachten met duurzame criteria zijn opgenomen. Wat de producten betreft, wordt strikt de voorkeur gegeven aan het gebruik van ecologische

producten. Parallel aan dit laatste punt is ook een bewustmakingscomponent ontwikkeld, dat de komende jaren verder zal worden versterkt

Voor wie?

Deze actie is vervat in een transversale doelstelling die gericht is op alle begunstigden: de directe en indirecte begunstigden van de betrokken markten, namelijk:

- interne klanten (OCMW-diensten);
- directe begunstigden in alle dimensies van de sociale actie (uitkeringsgerechtigden, huurders, rechthebbenden, residenten en alle Brusselse burgers in ruimere zin).

ACTIE – VERMINDERING VAN PAPIERAFVAL

zero
waste

Dematerialisatie van administratieve gegevens om het papierverbruik te verminderen.

Wat?

Met deze actie wordt beoogd het effect van de technisch-administratieve dienst op het milieu te verminderen door binnen de administratie verantwoorde consumptie- en gebruikspatronen in te voeren. De productie van papier heeft belangrijke gevolgen op het gebied van afvalresten, met name wat betreft de deelname

aan het verschijnsel ontbossing, het aanzienlijke gebruik van water en energie, en de lozing van vloeistoffen die stoffen bevatten die giftig zijn voor het milieu.

Deze dematerialisatieactie heeft tot doel de hoeveelheid papier te verminderen die door het OCMW van de Stad Brussel wordt verbruikt. Dit heeft ook een impact op het verbruik van inkt.

Hoe?

Door het aantal printers drastisch te verminderen (van één individuele printer per kantoor naar één collectieve printer per dienst) en door te sensibiliseren over ecologische consumptiemethoden (afdrukken, indien nodig, in zwart-wit en op beide zijden van het papier) wil het OCMW van de Stad Brussel nieuwe gewoonten activeren wat betreft de behandeling van papieren documenten.

Strengere doelstellingen voor de elektronische verspreiding van meer officiële documenten om nog meer papier te besparen, moeten nog worden overwogen. Het gaat ook om de berekening van de impact op het milieu, aangezien een evenwicht moet worden gevonden gezien de digitalisering zelf ook voor vervuiling zorgt, in dit geval door energieverbruik.

Voor wie?

De dematerialisatieactie betreft al het OCMW-personeel dat gebruik maakt van technisch-administratieve apparatuur. De kwestie van de bewustmaking is hier cruciaal, omdat een dergelijk vooruitzicht van verandering van de dagelijkse consumptiepraktijken een nieuwe collectieve visie en een individueel engagement van iedereen impliceert.

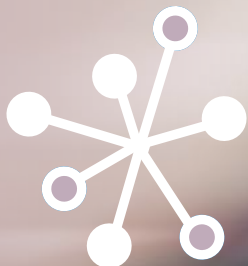

MOBILITEIT

ACTIE – MOBILITEIT BINNEN DE ORGANISATIE

Vermindering van de ecologische voetafdruk van het wagenpark van het OCMW en bevordering van zachte mobiliteit.

Wat?

Om bij te dragen tot de duurzame ontwikkeling van de mobiliteit, om de kwaliteit van het milieu te vrijwaren, om te voldoen aan de gewestelijke vereisten en om als overheid een voorbeeldfunctie te vervullen, heeft het OCMW van de Stad Brussel besloten de **volgende acties** uit te voeren:

- het wagenpark optimaliseren en professionele verplaatsingen bundelen;

- de toegang tot abonnementen voor het openbaar vervoer voor het personeel en voor de meest kwetsbare groepen uitbreiden;
- lokale diensten blijven ontwikkelen;
- een passend telewerkbeleid invoeren;
- versterking van de voorlichting en bewustmaking inzake zachte mobiliteit.

Hoe?

De **actieterreinen** van deze actie omvatten:

- **geoptimaliseerd beheer van het wagenpark** door middel van een elektrificatiestrategie (installatie van elektrische laadstations) en de aanwerving van een wagenparkbeheerder;
- de ontwikkeling van **de fietsstrategie** met meer speciale fietsstallingen en sanitaire voorzieningen, de inzet van de fietsbonus voor woon-werkverkeer, verkeers- en mechanische opleiding, de verspreiding van een bewustmakingsboodschap door de fietsambassadeurs;
- de ontwikkeling, monitoring en actualisering van een **mobiliteitsplan** door middel van een diagnose en een geactualiseerd actieplan in overeenstemming met het personeelsvervoerbeleid (telewerken, carpoolen, duurzame en alternatieve opties voor het individuele voertuig).

Voor wie?

De actie wordt uitgevoerd zowel binnen het cohort van OCMW-werknemers (gebruikers van bedrijfs- en dienstvoertuigen) als bij het grote publiek, in het kader van bewustmakingsacties zoals bijvoorbeeld de week van de mobiliteit.

De verspreiding van informatie gebeurt via gerichte communicatiecampagnes, plaatselijke acties zoals opleidings- en bewustmakings-evenementen, partnerschappen met andere structuren en de valorisatie van ambassadeurs.

MOBILITEIT

ACTIE – TELEWERK

Een telewerkbeleid vaststellen dat is afgestemd op de behoeften van iedereen.

Wat?

Het OCMW van de Stad Brussel reageert op de toenemende mobiliteitsuitdagingen en in het midden van een door de pandemie verstoord tijdperk heeft het een krachtige strategie voor telewerken ontwikkeld. Het doel van een dergelijke dynamiek is het professionele aanpassingsvermogen te versterken en tegelijkertijd een geëngageerde en overtuigende deelname aan de milieubelangen mogelijk te maken.

De strategische doelstellingen van het telewerkbeleid van het OCMW dat bijdraagt tot een efficiënt bestuur en een lerende organisatie, zijn:

- een beter evenwicht tussen werk en privé;
- minder reistijd en een betere mobiliteit in de stad;
- meer autonomie;
- de bijdrage aan de verbetering van de lucht in Brussel door het vermijden van gemotoriseerd verkeer.

Hoe?

In 2019 is volgens de officiële procedures onderhandeld over een verordening. Deze was gebaseerd op de bestaande verordening van de Stad Brussel, op basis waarvan het OCMW zich aanpast. Meer dan een verordening is het een culturele verandering die in dit document aan de orde komt en die heeft geleid tot een Telewerkgids die ter beschikking wordt gesteld van werknemers en hiërarchieën.

De invoering van telewerk in onze administratie brengt ook **andere kwesties** met zich mee:

- economische, met de invoering van een maandelijks toelage voor telewerkers;
- technologische, vanwege de noodzaak om het personeel te voorzien van geschikte en upgradebare computerapparatuur.

Voor wie?

De telewerkregeling is van toepassing op statutaire en contractuele personeelsleden van het OCMW van de Stad Brussel. Telewerken is niet van toepassing op: personeel met een inschakelingscontract en studenten.

Wanneer de werkgever in een dienst telewerk organiseert, is hij dus niet verplicht om alle personeelsleden van die dienst daarvan gebruik te laten maken. Ook wanneer telewerk in een dienst wordt veralgemeend, is het personeelslid niet verplicht er gebruik van te maken.

MEER BIODIVERSITEIT IN DE

STAD

Hoewel Brussel een stad is met een ruim groene netwerk, wordt de biodiversiteit bedreigd door de verstedelijking. Het is dus absoluut noodzakelijk dat de actoren rond dit thema zich mobiliseren om dit verschijnsel tegen te gaan. Het OCMW van de Stad Brussel verbindt zich ertoe om, waar mogelijk, een beleid te ontwikkelen dat gericht is op de meerdering van planten- en diersoorten.

Dankzij de vrijwillige medewerking van bevoorrechte partners zoals het socioprofessionele inschakelingsproject Ecoflore, zijn alle groen-zones die door onze instelling onderhouden worden vrij van pesticiden. Op het terrein wordt een milieuhandvest toegepast en dit zal worden uitgebreid tot toekomstige projecten.

Leefmilieu Brussel heeft, als zeer actieve overheidspartner en subsidiërende kracht, het OCMW van de Stad Brussel de afgelopen twee jaar al in staat gesteld een innovatief biodiversiteitsproject te ontwikkelen in het rust- en verzorgingstehuis De Wilde Rozen: aanleg van weiden en een vijver, educatieve paden, een moestuin en honingdragende soorten, compostbakken en kennisoverdracht aan de bewoners, werknemers en omwonenden. Dit type project is bedoeld als een pionier in wat in de toekomst hopelijk een automatische en inherente dynamiek zal worden in elk van onze projecten voor onze begunstigden.

De kwestie van het ontwerp van nieuwe gebouwen is ook een belangrijk punt in deze race naar meer woonruimte in de stad.

ACTIE – VERGROENING

Groene daken en gevels: naar een betere natuurlijke regulering van klimaatcrisisscenario's en meer biodiversiteit.

Wat?

Het OCMW van de Stad Brussel bevordert een grotere uitbreiding van zijn groene netwerk en meer biodiversiteit. Met een 100% pesticidevrij engagement en een strategie om de natuurgebieden in haar structuren uit te breiden, is onze instelling ook van plan om:

- de ontwikkeling van stadslandbouw en duurzame voeding door zich in te voegen in bestaande kanalen voor doelgroepen, met name

kwetsbare groepen;

- een ontwikkeling van de grond die eigendom is van het OCMW;
- een versterking van de instrumenten voor productie, verwerking, distributie en terugwinning van onverkochte goederen;
- de ontwikkeling van een sociale economie rond de doelstelling van vergroening om het fenomeen hitte-eiland in de stad te beperken.

In het kader van de nieuwbouwprojecten voor de verschillende woonplannen onder leiding van het OCMW is het aantal groene daken (en gevels) verder toegenomen. Dit streven is gericht op een efficiëntere absorptie van regenwater en een betere opvang van warmte.

In 2021 waren er op de gebouwen van het OCMW van Brussel 31 daken met een oppervlakte van 9.656 m² en een groene gevel van 240 m².

Hoe?

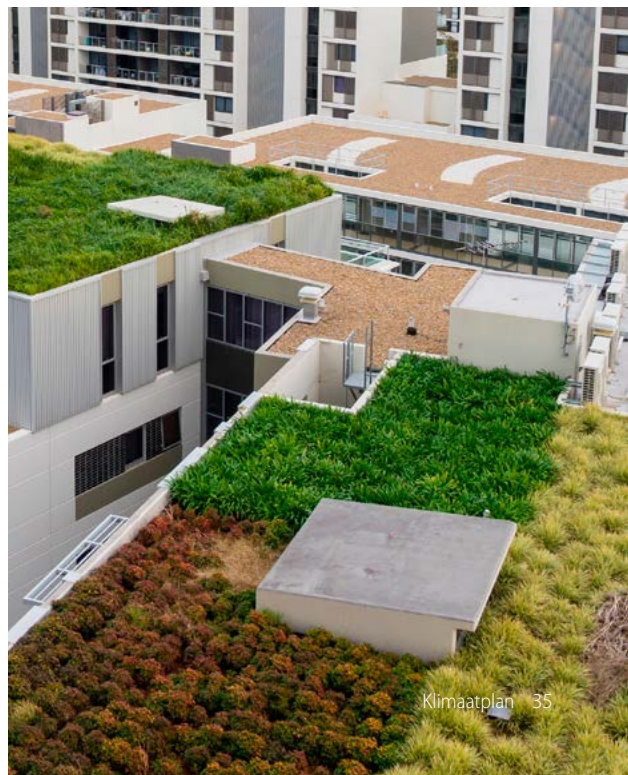
De milieu-uitdaging die inherent is aan het vergroenen van daken biedt **meerdere voordelen**:

- verbetering van de luchtkwaliteit en vermindering van fijne deeltjes;
- verlenging van de levensduur van daken en minder vernieuwing/gebruik van materialen;
- thermische en geluidsregulering (betere isolatie in de winter en warmteopslag door het plantensubstraat in de zomer/akoestisch comfort);

- meer diversiteit;
- minder verzadiging van het drainage-systeem, aangezien de regen die op een groendak valt, wordt opgeslagen in de verschillende lagen, waardoor overbelasting van het drainagesysteem wordt voorkomen.

Waar?

Waar mogelijk! Het OCMW van de Stad Brussel doet een aanhoudende inspanning om het fenomeen van groene daken en gevels te promoten, zowel in zijn renovatieprojecten als in zijn nieuwbouw.

OPLEIDING EN BEWUSTMAKING

Duurzame verandering betekent vooral handelen op het niveau van de mentaliteit. Door een krachtige en geëngageerde boodschap uit te dragen, stelt onze instelling een voorbeeld voor de verschillende publieken die de overgang zullen bewerkstelligen. Opleiding en bewustmaking zijn absoluut essentieel op het gebied van duurzame ontwikkeling; zij vormen een fundamentele sleutel tot het leggen van gezonde en duurzame fundamenten.

Als sociale actor moet het OCMW van de Stad Brussel op dit gebied op alle niveaus optreden:

- op het niveau van de werknemers;
- op het niveau van de begunstigen;

- op het niveau van de rechthebbenden.

Het is dus een drievoudig engagement dat het OCMW hier aangaat: professionals informeren en begeleiden en deugdzame praktijken aanmoedigen, zowel voor mensen in socioprofessionele inschakeling als voor mensen in moeijikheden.

De instrumenten en methoden voor verandering aanbieden is ook de missie van een deugdzzaam en zinvol overheidsorgaan. De strijd tegen klimaatverandering en de noodzaak van duurzaamheid zijn een zaak van iedereen en vormen ook belangrijke elementen van het Klimaatplan van het OCMW van de Stad Brussel.

ACTIE – BEWUSTMAKING

Een strategie ontwikkelen om de OCMW-werknemers en -gebruikers meer bewust te maken van duurzaamheid.

Wat?

Bewustmaking is een belangrijke uitdaging voor de opdrachten van het OCMW wat het Klimaatplan betreft. Door nauwkeurige en gerichte informatie te verstrekken en de werknemers bij het overgangsproces te betrekken, geeft het OCMW blijk van zijn duidelijke wil om een positieve dynamiek op het gebied van ecologische overgang tot stand te brengen.

Deze actie vindt plaats op **twee strategische niveaus:**

- de verspreiding van bewustmakingsactiviteiten binnen de administratie te bevorderen;

- een bewustmakingskader te installeren dat specifiek is voor de structuur van het OCMW en op alle gebruikers toepasbaar is.

Het OCMW van de Stad Brussel werkt aan een alomvattende en systematische aanpak van de bewustmaking, die gebaseerd is op een fundament van duurzame waarden (voedsel, mobiliteit, afval en grondstoffenbeheer) die doortromen tot in de professionele, particuliere en burgerlijke kringen. Deze actie is bedoeld om een mentaliteitsverandering teweeg te brengen in de richting van goede praktijken in het dagelijks leven. Onder goede praktijken verstaan we het overbrengen van duurzame reflexen die ons in staat zullen stellen "een ontwikkeling tot stand te brengen die voorziet in de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen" (citaat van mevrouw Gro Harlem Brundtland, Noors Eerste Minister/1987).

Hoe?

Met het oog op bovengenoemde doelstellingen treedt het OCMW van de Stad Brussel op om:

de verspreiding van bewustmakingsactiviteiten binnen de Administratie te bevorderen door:

- het onderwerp duurzaamheid te bespreken tijdens de Welcome Day die de nieuwe OCMW-werknemers ontvangt;
- de ontwikkeling van het OCMW-intranet (ontwikkeling van een tabblad Klimaatplan,

verspreiding van projecten en indicatoren, verspreiding van interdepartementale uitdagingen ten gunste van afvalvermindering, zachte mobiliteit, dagelijkse gezondheid, emissiereductie, enz.).

een bewustmakingskader op te zetten dat specifiek is voor de OCMW-structuur en dat van toepassing is op alle gebruikers, via:

- acties in het kader van de thematische werken (mobiliteit, water, duurzame voeding enz.);
- gerichte communicatiecampagnes;
- de bevordering van circulaire initiatieven die binnen het OCMW worden ontwikkeld;
- de ontwikkeling van bewustmakingsgidsen en -materiaal.

Voor wie?

Deze actie is transversaal bedoeld en van toepassing op alle niveaus van het OCMW:

- voor de werknemers;
- ten behoeve van de begunstigden;
- voor residenten van de rust- en verzorgingstehuizen;
- in relatie tot burgers (bijvoorbeeld in partnerschap met buurtcentra).

Het Comité Klimaatplan en de Cel Communicatie van het OCMW van de Stad Brussel werken samen om de beste manieren te vinden om de instrumenten en middelen te verspreiden om samen aan duurzame verandering te werken.

ACTIE – STEDELIJKE TUINBOUW

Ontwikkeling van het project GREENUP:
sociale economie, socioprofessionele
inschakeling en opleiding in stedelijke
tuinbouw.

Met de steun van:

Wat?

Het stedelijk tuinbouwproject GREENUP heeft tot doel mensen die ver van het beroepsveld staan op te leiden tot tuinder. Een tweede fase van het project omvat de verspreiding van de productie naar andere OCMW-structuren zoals rust- en verzorgingstehuizen of Resto du Coeur. Dit project is een kans om deze partners in contact te brengen met gezonde, lokale productie.

Deze actie is opgebouwd rond **drie grote doelstellingen**:

- opleiding voor een beroep in de duurzame sector;
- duurzame landbouwproductie;
- toegang tot gezond en duurzaam voedsel voor een kansarm publiek (overeenkomstig de strategie Good Food for All).

Dit project is exemplarisch omdat het bijdraagt tot zowel verzwakking als aanpassing aan de klimaatverandering.

Hoe?

Dit zijn in detail **de belangrijkste assen die door het project GREENUP worden onderzocht**:

- **opleiding voor het duurzame beroep van tuinder**: drie personen met een inschakelingscontract zullen worden aangeworven en opgeleid door een team van vakmensen;
- **een duurzame landbouwprocedure**: om dit doel te bereiken komt een adviesbureau tussenbeide om het perceel vast te leggen en het teeltplan en de toe te passen methoden te bepalen, in rechtstreekse samenwerking met de opleiders;
- **toegang tot gezond en duurzaam voedsel voor een kansarm publiek**: burgers zullen worden uitgenodigd om het project te ontdekken tijdens specifieke evenementen (zelfplukken, proeverijen, bewustmakingssessies over duurzaam voedsel). De doelgroepen zijn scholen, gemeenschapscentra, Huizen van de Jongere en gezinnen.

- **een strategisch plan voor het onderdeel partnerschap**: met de hulp van een externe dienstverlener ontwikkelt het OCMW de meest geschikte interventiestrategie voor alle betrokken partijen (administratie, verenigingen, burgers, enz.) en zet het partnerschappen op rond gemengde projecten voor stadslandbouw en socioprofessionele inschakeling.

Waar?

Het project GREENUP gaat van start op een van de landbouwpercelen van het OCMW van de Stad Brussel, dat gelegen is in Ukkel. Na dit eerste project wil het OCMW in samenwerking met andere partners één of meer percelen ter beschikking stellen voor stadslandbouwprojecten, gekoppeld aan socioprofessionele inschakeling.

GREENUP staat dus aan de spits van een beleid waarbij op enkele gerichte percelen stadslandbouw wordt bedreven, al dan niet in partnerschap met andere partners.

ACTIE – ENERGIERICHTSNOEREN

Steun voor goede energiepraktijken
mogelijk maken.

Wat?

Het OCMW van de Stad Brussel beseft dat het bewustzijn inzake duurzaamheid en meer bepaald inzake energiebeleid moet worden verhoogd. Dankzij de energiecampagnes die sinds 2022 meerdere keren per jaar worden gevoerd als reactie op de stijgende energiespanning en de drastische stijging van de kosten van de hulpbronnen, maakt onze instelling er een punt van dit onderwerp serieus te nemen.

Om deze ambities te verwezenlijken is het absoluut noodzakelijk een structureel actieplan voor energiebegeleiding te ontwikkelen. Dit betekent dat acties en initiatieven ter ontwikkeling van goede energiepraktijken in woningen zoveel mogelijk moeten worden aangemoedigd.

Hoe?

Concreet houdt deze strategie voor energiebegeleiding in:

- opleiding om meer bekendheid te geven aan het economisch gebruik van instrumenten om het energieverbruik te verminderen;
- de inzet van voorlichtingsmateriaal in het kader van het huisvestingsplan (OCMW als bewustmakingsverhuurder);
- ondersteuning van rechthebbenden bij het verwerken van facturen, het kiezen van leveranciers, het kennen van energiepremies, het controleren van installatie.

Voor wie?

Deze actie is gericht op:

- de begunstigde rechthebbenden van het OCMW;
- de huurders;
- de werknemers.

Bijzondere aandacht gaat uit naar de meest noodlijdende gezinnen en binnen de schuldbemiddelingsdienst is reeds een steunprogramma voor 17 gezinnen ontwikkeld. Dit program-

ma maakt het mogelijk de rekeningen van vrijwillige huishoudens te analyseren en hen te begeleiden bij het kiezen van een leverancier, het aflezen van de meter en het dagelijkse energieverbruik.

De schuldbemiddelingsdienst heeft ook een specifieke module over de energiekwestie opgezet, evenals een energiekit voor iedereen die de begeleidende opleiding volgt, met name nieuwkomers en cursisten 'Frans vreemde taal'.

Tijd voor actie!

Klimaatplan

